

Archeologische monumentenzorg over 2017

door Alexander Jager

In 1987 heeft de gemeente Kampen besloten om de verantwoordelijkheid te nemen voor het archeologisch erfgoed in haar grondgebied door archeologisch onderzoek zelf te coördineren. Zodoende bestaat archeologische monumentenzorg in Kampen inmiddels al dertig jaar. Als resultaat van jaren onderzoek is veel vondstmateriaal verzameld en in het gemeentelijk archeologisch depot opgeslagen. Dit depot was eerst gevestigd aan het Molenplein en later aan het Engelenbergplantsoen 5, de voormalige Rijks-HBS. Sinds een jaar is een nieuw depot betrokken aan de Buiten Nieuwstraat 89, op de plek van de vroegere Exercitieloods, onderdeel van de Stadskazerne. De bewaarplaats voor de gemeentelijke archeologielcollectie wordt aangeduid als depot, maar hiervoor is goedkeuring door Gedeputeerde Staten van de Provincie vereist. Het bewaarregime dient namelijk te voldoen aan de kwaliteitseisen uit de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA). Een collectie moet beheerstechnisch gestabiliseerd zijn, beschreven in een adequaat registratiesysteem en toegankelijk zijn voor zowel onderzoekers als een breed publiek. In de voormalige depotruimten kon aan deze eisen niet worden voldaan. Het is een uitdaging om nu de collectie wel KNA-conform te beheren.

De archeologieruimte in de Stadskazerne omvat niet alleen een depotgedeelte. Er is ook een ruimte waar gewerkt kan worden aan stabilisering van de collectie. Ook zal de collectie toegankelijk gemaakt worden voor het publiek. Dit jaar is voor zes maanden, in deeltijd, een specialist ingehuurd om de kwetsbare objecten in de collectie, met name de voorwerpen uit leer, te inventariseren en te stabiliseren.

Dankzij archeologisch onderzoek zijn in de gemeente Kampen veel belangrijke ontdekkingen gedaan, die de kennis over de historie vergroten. Vrij recent is op het terrein van het Margarethacomplex (Burgwal 45-49) een aantal houten huizen aangetroffen en is in de IJssel nabij Kampen een scheepsensemble geborgen, bestaande uit een zeegaande kogge en twee rivierboten:

een schuit en een aak. De gemeente heeft geen bevoegd gezag met betrekking tot het scheepsensemble. Dat heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Voor de kogge, die 'Ijsselkogge' gedoopt is, wordt in Kampen naar een tentoonstellingslocatie gezocht. Waar en hoe de kogge wordt getoond is nog een uitdaging voor de toekomst. Verantwoordelijk voor de berging en het beheer van het scheepsensemble is Rijkswaterstaat (RWS). In overleg met de RCE heeft RWS de twee rivierboten inmiddels vernietigd, omdat volgens beide diensten de staat van de objecten te slecht was voor behoud. Dit jaar zijn ook weer verschillende onderzoeken in de gemeente Kampen uitgevoerd. Hieronder volgen samenvattingen van de resultaten.

Brunnepe, Greenterweg 23-25

Brunnepe is een ontginningsnederzetting uit de 12de eeuw. Stellig is het stratenlint Greenterweg-Dorpsstraat, met een noordwestelijk-zuidoostelijk verloop, de oorspronkelijke ontginningsas. Vanaf de oeverwal, waar het dorp op gelegen is, werd het veengebied ontgonnen. Ten noorden van de Greenterweg bevond zich een slenk van de IJssel die als haven is benut. Aan de oostzijde van de Greenterweg-Dorpstraat was een inham van de Brunneper haven gelegen, die in de Middeleeuwen een belangrijke aanlegplaats voor schepen moet zijn geweest. Mogelijk was er interactie met koopvaardij schepen die op Kampen voeren en bevonden zich te Brunnepe werven voor herstel van deze schepen. In de 14de eeuw is er namelijk sprake van een 'lastage', waar die schepen opgekalefaterd werden. De huidige Riete vormt een restant van deze inham.

Ten behoeve van de ontginning zijn er polders in dit gebied aangelegd, met behulp van dijken, waarvan de Sint Nicolaasdijk er een is. Deze dijk, die in 1302 voor het eerst vermeld wordt, vormt een as waarlangs zich bewoning vestigde. Aan de noordzijde sluit de Dorpstraat aan op de Sint Nicolaasdijk. De planlocatie Greenterweg 23-25 is nabij de kruising met de Sint Nicolaasdijk gelegen. Enige aanwijzingen voor de ouderdom van de bewoning in het plangebied verschaft de kaart van Jacob van Deventer. Ten tijde van de vervaardiging van deze kaart (ongeveer 1560) was de locatie in ieder geval bewoond.

In verband met de geplande nieuwbouw van woonappartementen aan de Greenterweg 23-25, heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau, in opdracht van de gemeente Kampen, in februari en maart van dit jaar een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd door middel van boringen. Het archeologisch onderzoek diende te worden uitgevoerd, omdat realisatie van de

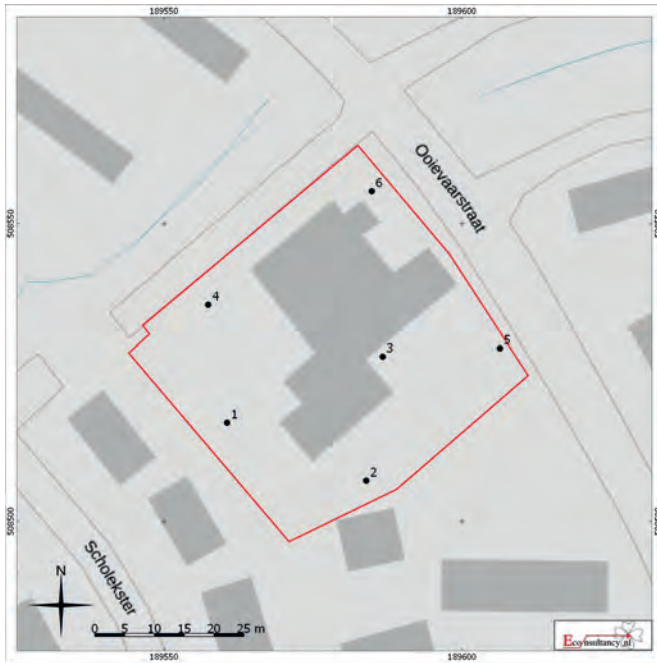
Brunnepe, Greenterweg 23-25. Luchtfoto van het plangebied met daarop aangegeven de boorpunten.
Foto: RAAP.

plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten.

Tijdens het veldonderzoek zijn vijf boringen gezet. Hierbij zijn indicaties verkregen voor de aanwezigheid van geul-, verlandings- en oeverafzettingen, met daarin diverse archeologische indicatoren: fragmenten van mortel, gele en rode bakstenen, houtskool, bot, leisteen en twee metaalslakfragmenten. Verder is een enkel fragment aangetroffen van een groen geglaazuurde vloertegel, een vensterglas en een stuk wit geglaazuurd aardewerk (vermoedelijk faience). Vanaf 2,25 meter beneden maaiveld zijn geen archeologische indicatoren meer aangetroffen in de geul- en verlandingsafzettingen. Er is geboord tot een diepte van 4 meter beneden maaiveld, maar de onderkant van de geul is niet bereikt. De resultaten doen vermoeden dat het plangebied een deel is van de voormalige Brunneper haven.

Brunnepe, Ooievaarstraat 14

In verband met verbouwplannen van een school gevestigd aan de Ooievaarstraat 14 te Brunnepe is een verkennend archeologisch onderzoek uitgevoerd. De locatie ligt buiten de historische dorpskom van Brunnepe, die is

Brunnepe, Ooievaarstraat 14. Kaart van het plangebied met de boorpunten.
Afbelding: Econsultancy.

ontstaan op een oeverwal, waarvandaan het omliggende veengebied werd ontgonnen. Onderhavig plangebied was in gebruik als bouwland dat direct naast het bewoningslint van de dorpskom lag. Op basis van historisch kaartmateriaal blijkt dat het plangebied vanaf de 19de eeuw onbebouwd is geweest. Van de periode daarvoor is dat onbekend. In de jaren zestig van de 20ste eeuw is binnen het plangebied een school gebouwd.

Voor het booronderzoek zijn door Econsultancy zes boringen geplaatst. Op één locatie was het bodemprofiel verstoord doordat hier ooit een tank lag. Deze locatie is gesaneerd. Voor het overige geven de boringen een goed beeld van de oorspronkelijke bodemopbouw. De bodem van het plangebied heeft als top een cunet-/stabilisatielaag van 25 centimeter dikte. Onder deze laag is een geroerde laag aanwezig tot circa 100 centimeter beneden maaiveld, met recent baksteen- en bouwpuin. Vanaf circa 100 centimeter beneden maaiveld zijn oeverwalafzettingen aangetroffen, die gesedimenteerd zijn tijdens de (begin)fase van activiteit van de IJssel en tot de Formatie van Echteld behoren. De overgang tussen de geroerde laag en de oeverwalafzettingen is scherp. Vanaf gemiddeld 120 centimeter beneden maaiveld begint

een laag met mariene kleiafzettingen van de Formatie van Naaldwijk. Kenmerkend is het voorkomen van kleine schelpresten van Ostracoden (kleine kreeftachtigen). Deze mariene afzettingen reiken zeker 2,80 meter diep. Er is geboord tot 4 meter diepte en de onderkant van de mariene afzettingen is niet bereikt.

Lokaal zijn lagen met sterk kleilig veen aanwezig. De ligging hiervan reikt tot een diepte van ongeveer 110 tot 140 centimeter en van 160 tot 180 centimeter beneden maaiveld. Deze laag met veen is ontstaan in een periode dat het gebied nat genoeg bleef voor veengroei. Het betreft broekbos- of rietveen (eutroof veen). Deze laag behoort tot de Formatie van Nieuwkoop. De formaties van Nieuwkoop, Naaldwijk en Echteld zijn alle afgezet tijdens het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden).

Het aangetroffen vondstmateriaal toont aan dat er mogelijk bewoning in de omgeving van het plangebied is geweest. De planlocatie zelf is langdurig onbewoond gebleven. Tegen de verbouwplannen bestaat dan ook geen bezwaar.

Drontermeer, rieteilandjes

Het grootste ruimtelijke project in de gemeente Kampen ooit, is de aanleg van het Reevediep. Voor de aansluiting van de nieuwe hoogwatergeul op het Drontermeer worden verschillende maatregelen genomen, zoals de aanleg van enkele rieteilandjes. Van een locatie aan de oostkant van een eiland in het Drontermeer zullen rietplaggen worden verwijderd die naar de nieuw aan te leggen eilandjes zullen worden getransplanteerd. In opdracht van Isala Delta heeft ADC ArcheoProjecten archeologisch advies uitgebracht over deze maatregel. Er zijn geen boringen gezet, het advies is gebaseerd op onderzoek in aangrenzende plangebieden.

Voor het plangebied gelden drie archeologische aandachtspunten, te weten twee bodemniveaus en een laag met een categorie specifieke vondsten. Het diepste bodemniveau betreft de top van het pleistocene dekzand (Laagpakket van Wierden), waar prehistorische vondsten te verwachten zijn. Op een hoger niveau vormt het sedimentatiedek van de IJssel en Zuiderzee een laagheid waarin sporen en objecten uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd te verwachten zijn. Als laatste aandachtspunt geldt een categorie vondsten. In de toplaag van de waterbodem van het Drontermeer kunnen scheepvaart- en visserijgerelateerde objecten worden verwacht, mogelijk zelfs (delen van) vliegtuigwrakken uit de Tweede Wereldoorlog. Het materiaal van deze categorie is gelegen in de zogenaamde Zuiderzee en IJse Laag (gevormd tussen 600-1900).

Drontermeer, rietelandjes. Overzichtskartaal van het plangebied. Afbeeldingen: ADC ArcheoProjecten.

De beoogde ingreep omvat het afplaggen van rietkragen, waarbij de bovenlaag van de waterbodem tot ongeveer 60 centimeter -mv (ongeveer 0,6 meter -NAP) mee zal worden verwijderd.

Voor de top van het pleistocene dekzand geldt een hoge archeologische verwachting, vooral voor de delen waar de oorspronkelijke bodem intact is gebleven én waar sprake is van relatief hoge delen of gedeelten met een uitgesproken reliëf in de vorm van dekzandruggen, -plateaus en/of -flanken. Op basis van booronderzoek in het westelijke deel van het Reevediep kan echter worden geconcludeerd dat het dekzandlandschap relatief diep gelegen is en wel meer dan ongeveer 400 centimeter -NAP. Indien het dekzand zich op deze diepte bevindt, zal door de beoogde ingreep geen verstoring plaatsvinden.

De verwachting voor sporen en vondsten uit het sedimentatiedek zijn laag; het onderhavige plangebied bevond zich tot de jaren vijftig van de vorige eeuw in de voormalige Zuiderzee, dus worden ontginningsresten hier niet verwacht.

Voor de eventuele scheepvaart- en visserijgerelateerde objecten en mogelijke resten van vliegtuigwrakken uit de Tweede Wereldoorlog gaat het om losse objecten. Het materiaal van deze categorie is gelegen in de zogenaamde Zuiderzee Laag en IJee Laag. Volgens het resultaat van een in de nabijheid van de planlocatie uitgevoerd geo-archeologisch booronderzoek kan deze laag binnen ongeveer 0,5 tot 3 meter -NAP worden verwacht. Met de objecten uit de Zuiderzee Laag en IJee Laag gaat het om ingespoeld materiaal, dus losse vondsten. Met de beoogde ingreep zou de top van deze laag worden geroerd. Over dit plangebied moet nog advies worden uitgebracht.

Reevedorp

Het plangebied bevindt zich ten westen van de Zwartendijk en ten oosten van de Buitendijksweg. Ongeveer halverwege wordt het gebied gedeeld door de Slaper. De Zwartendijk ligt buiten het plangebied. Van oorsprong waren de Buitendijksweg en de Slaper dijken, thans zijn dit wegen. Alle drie de objecten bezitten een zuidoostelijke-noordwestelijke oriëntatie. De Zwartendijk is aangelegd in de late 13de eeuw. De Buitendijksweg was oorspronkelijk de Dronther Zeedijk, die aangelegd is in de late 16de eeuw. De Slaper is waarschijnlijk in de 14de eeuw aangelegd. De aanwezigheid van dijken illustreert het polderkarakter van het plangebied. In het gebied is één terpachtige structuur aanwezig: Buitendijksweg 16. Genoemde objecten zijn geregistreerd op de gemeentelijke archeologische waardenkaart.

De vermelde dijken en terpachtige structuur dateren uit de Late Middeleeuwen of de Nieuwe Tijd. Deze objecten zijn cultuurhistorische elementen en kunnen historische waarde bezitten.

In het plangebied kunnen meer resten uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd aanwezig zijn. Hiernaast kunnen ook prehistorische resten aanwezig zijn. Deze veronderstellingen zijn gebaseerd op onderzoek in het ten zuiden van het plangebied gelegen Reevediep.

Uit plangebied Reevedorp zijn nog geen concrete archeologische vindplaatsen bekend. Wel zijn er verwachtingen om deze aan te treffen. Deze verwachtingen zijn gebaseerd op historisch onderzoek, vondsten van een amateurarcheoloog en een verkennend booronderzoek door ADC Archeo-Projecten.

Uit het historisch onderzoek blijkt dat de verschillende dijken van ouder als wegen in gebruik zijn geweest. Dankzij de verkenning van de amateurarcheoloog is de mogelijke locatie van een huisterp ontdekt, centraal gelegen in het plangebied. Het boorteam van ADC stuitte hier op baksteenresten. De amateurarcheoloog vond hier twee fragmenten van 15de-eeuwse pelgrimsinsignes van Cunera uit Rhenen. Verder is hier het kopje van een laatmiddeleeuws pijpvaarders beeldje gevonden. Mogelijk stelde het beeldje Maria of Barbara voor. Ook zijn in dit gebied 22 zilveren munten gevonden, geslagen tussen 1495 en 1525 en een Engelse sixpence uit 1567. Op grond van de Algemene Hoogtekaart van Nederland (AHN) maakt de vermoedelijke huisterp deel uit van een verhoging die parallel loopt aan de Slaper. Deze verhoging heeft geen verband met de pleistocene ondergrond. Wellicht is dit een ontginningsas geweest, bestaande uit een rij huisterpen.

Dankzij het booronderzoek is het zanddek gekarteerd. Het pleistocene dekzandoppervlak is in de bodem van het plangebied nog overwegend intact. Slechts op enkele locaties blijkt de natuurlijke bodem in het dekzand te zijn verstoord. Met behulp van de boringen zijn de dekzandruggen goed herkenbaar. Dit lijken veelbelovende locaties voor bewoning te zijn geweest. Verder zijn ook landschappelijke depressies aanwezig, waar zich waarschijnlijk ooit meertjes of vennetjes hebben gevormd. Langs de randen hiervan kunnen zich bewoners hebben gevestigd. In de prehistorie selecteerde men voor kampementen namelijk bij voorkeur hooggelegen - droge - locaties, in de nabijheid van water. Uit de verschillende in en naar het plangebied uitgevoerde onderzoeken blijkt dat er kansrijke locaties aanwezig kunnen zijn. Hierbij kan een onderscheid gemaakt worden tussen mogelijke resten uit de prehistorie enerzijds en uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd anderzijds. Het doel van de Archeologische Monumentenzorgcyclus (AMC) is er op gericht om het archeologisch erfgoed in het plangebied op te sporen, te onderzoeken en veilig te stellen. In dit stadium is de verkennende fase uitgevoerd en zijn de kansrijke locaties geselecteerd. Dit betekent dat het gedeelte van het plangebied waarvoor geen archeologische verwachtingen meer gelden vrijgegeven kan worden voor planvorming. Voor deze zones, die op een plankaart aangegeven zullen worden, blijft wel de meldingsplicht uit de Erfgoedwet van kracht.

Het vervolgonderzoek is gericht op specifieke delen van het plangebied. Ten aanzien van het pleistocene dekzand geldt dat hiervan de kansrijke locaties door middel van proefsleuven en avegaarboringen onderzocht moeten worden. Bij avegaarboringen worden buizen de grond ingeperst met een pers-

frame en hydraulische perscilinders waarbij de uitgeboorde grond omhoog wordt gedraaid. Het doel hiervan is het opsporen van archeologische resten, dan wel het aantonen dat deze niet aanwezig zijn.

In het plangebied zijn twee segmenten van dijken aanwezig en een terpllocatie (Buitendijksweg 14). Hiernaast bestaat er een verwachting voor het aantreffen van een anonieme terpllocatie of een reeks terpllocaties. Het segment van de Buitendijksweg is opgenomen in het aardlichaam van de klimaatdijk en blijft op die manier behouden en wordt niet onderzocht. De terpllocatie Buitendijksweg 14 en het segment van de Slaper dienen door middel van proefsleuven te worden onderzocht. Hetzelfde geldt voor de locatie van de vermoedelijke huisterp of reeks huisterpen.

Naast de reguliere AMC-cyclus worden bij het onderzoek naar de periode Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd amateurarcheologen, verbonden aan de lokale historische vereniging Jan van Arkel, betrokken. De verwachting is dat dit - mede - substantiële kennis over de historie van dit gebied zal opleveren.

Kampen, De Chalmotweg

Tot ver in de 10de eeuw was het grondgebied van de gemeente Kampen een veenstreek die geleidelijk in ontginning werd gebracht. In het gebied ten noorden van de IJssel vonden in de periode vanaf ongeveer 950 de eerste ontginningen plaats in kampvorm. Nadien, vanaf circa 1000, concentreerde de aanvankelijk verspreid begonnen bewoning zich in nederzettingen waaruit de dorpen Grafhorst, IJsselmuiden, Wilsom en Zalk ontstonden. Zowel de kamponginginning als de latere permanente exploitatievorm was gericht op de oeverwal van de IJssel en de randen van aangrenzende veencomplexen. De kamp- en randontginning vond plaats vanaf de 10de tot de 12de eeuw. In deze periode ontstonden ook Kamperveen, Kampen en Brunnepe. Het veengebied in het westelijke deel van de gemeente Kampen, het veen van Zalk, Kamperveen, Kampen en Brunnepe, werd vanaf de 13de eeuw in cultuur gebracht. Het grote laagveencomplex aan de oostzijde, dat van Mastenbroek, zou pas in de 14de eeuw worden ontgonnen.

Van de ontginning in kampvorm zijn nog geen bewijzen voorhanden.

Bij de cultivering van het laagveengebied, dat vanaf de 12de eeuw in cultuur werd gebracht, speelde de IJssel een cruciale rol. Voor een deel kon het overvloedige water uit het ontginningsgebied geloosd worden op de rivier. Verder was het toegenomen waterdebiet van de rivier gunstig voor de opkomst van Kampen als handelsstad, omdat bevaarbaarheid van de IJssel nu tot de mogelijkheden ging behoren. Belangrijk voor de handelsvaart was ook het feit

dat het grote moerascomplex 'Almere', ruwweg ter plaatse van het huidige IJsselmeer, plaats maakte voor een open zee: de Zuiderzee.

Ten zuiden van het Kamper gebied bevindt zich het grote veencomplex van Kamperveen, waarvan de ontginning startte in de periode 1227-1236 door middel van weteringen en achterkaden. Het overtollig water uit hun gebied voerden de boeren in het laagveen van Kamperveen af op het Almere en in een later stadium op de Zuiderzee. In verband met het waterbeheer kwam het gebied van Kamperveen op den duur te liggen in een gesloten polderstelsel.

Onderhavig plangebied maakt deel uit van de landschappelijke eenheid het Onderdijks, die ontstaan is na aanleg van de Venedijk, ten behoeve van de bescherming van Kamperveen tegen wateroverlast vanuit de IJssel. De dijk volgt een zijtak van de IJssel, de Oude IJssel, die in het Onderdijks als een verlandende geul nog aanwezig is. Het Onderdijks was na de aanleg van de Venedijk een uiterwaard, die pas in een later stadium van een rivierdijk is voorzien. De Oude IJssel heeft een oeverwal gevormd, die deels binnen de uiterwaard gelegen is. Het noordelijke deel van het gebied behoort van oudsher tot het stadsgebied van Kampen, terwijl het zuidelijke deel aan Kamperveen toebehoorde. Tijdens de onbedijkte fase dreigde in de uiterwaard voortdurend overstromingsgevaar, zodat boerderijen op terpen werden gebouwd.

Bodemkundig gezien bevat het plangebied een stroomgordel, dit was ooit een zijtak van de voormalige Oude IJssel. De top van het beddingzand in deze stroomgordel bevindt zich tussen 0,5 en 2,0 meter beneden maaiveld. Gezien het langdurige proces van verlanding van deze riviertak is de kans klein dat deze watergang in de ontginningstijd - en daarna - nog bevaarbaar is geweest. Het plangebied is ongeveer 8 hectare groot en bezat deels een lage, middelmatige en hoge archeologische verwachting. Er gold voor de

Uiterst links: IJsselmuiden, Mastenbroeker sluis. Detail van de Manuscripentaal van Mastenbroek uit 1660. Bron: Historisch Centrum Overijssel.

Midden: IJsselmuiden, Mastenbroeker sluis. Foto van de stationslocatie uit 1928. De sluislocatie bevindt zich onderaan op de foto. Bron: www.kamperlijntje.nl.

Hiernaast: IJsselmuiden, Mastenbroeker sluis. Overzicht van het muurwerk van de sluis. Foto genomen vanuit het zuidwesten. Foto: A. Jager.

oeverwal een middelmatige verwachting voor resten uit de prehistorie. In het gebied is een terp gelegen, waarvan de boerderij als toponiem De Eimbert draagt. Deze terp valt buiten het plangebied, op een noordwestelijke zoom na. Voor zowel de terp als de noordwestelijke zoom gold een hoge verwachting voor sporen uit de Late Middeleeuwen en/of Nieuwe Tijd.

Met behulp van een booronderzoek door ADC ArcheoProjecten is aangetoond dat er in het plangebied geen resten uit de prehistorie te verwachten zijn. Wel heeft ADC ArcheoProjecten geadviseerd om de noordwestelijke zoom van de terp De Eimbert nader te onderzoeken.

Naar de noordwestelijke zoom van de terp De Eimbert is een proefsleufonderzoek uitgevoerd door de archeologische dienst van de gemeente Zwolle. Uit dit onderzoek is gebleken dat de noordwestelijke zoom een recente toevoeging betreft en geen archeologische waarde heeft.

IJsselmuiden, Mastenbroeker sluis

In verband met de realisatie van het Kamperlijntje ondergang station Kampen dit jaar een verbouwing. Het perron werd voorzien van een zogenaamd spoorplein. Tijdens de hiervoor verrichte werkzaamheden zijn op vrijdag 16 april 2017 enkele betonnen elementen en enig muurwerk uit baksteen tussen de Zwolseweg en het spoor aangetroffen. In opdracht van de gemeente Kampen heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau hiernaar een archeologisch onderzoek uitgevoerd.

Bij de muurresten gaat het om de lange zijden van een sluis. Gezien de locatie moet de sluis een onderdeel zijn geweest van de Brugschans. Deze vesting, om de Stadsbrug aan IJsselmuidense zijde te beschermen, heeft Kampen, met behulp van de Staten van Holland aangelegd in 1589. Op de kaart van Paulus Utenwael uit 1598 is de schans aanwezig, maar komt de

sluis nog niet voor. Op de uit 1649 daterende kaart van Joan Blaeu is de sluis wel aanwezig. Ergens in de eerste helft van de 17de eeuw moet het kunstwerk aan de schans zijn toegevoegd. Ongetwijfeld diende de sluis om het grachtwater rondom de schans te reguleren. De sluis komt niet voor op de Manuscriptenkaart van Mastenbroek uit 1660. Dit heeft de volgende reden. De sluis had bij aanleg geen functie voor de waterstaat in Mastenbroek. Primair diende het kunstwerk voor beheersing van het waterpeil van de vestinggracht. Op de kaart van Blaeu uit 1649 is te zien dat de sluis regelmatig aansluit op de vestinggracht. In een later stadium krijgt de sluis verbinding met de Trekvaart, maar sluit hier dan, onder een hoek, onregelmatig op aan. In 1664 werd door Kampen een vaart aangelegd om per trekschuit Hasselt en Zwolle te bereiken. Deze vaart, de Trekvaart, eindigde bij de sluis van de Brugschans en mondde hier uit in de IJssel. Het einde van de Trekvaart, in de vorm van een kolk pal voor de sluis, noemde men het Kikkergat. In 1672-1673 heeft de Franse bezetter de Brugschans grotendeels afgebroken. Definitieve sloop volgde in 1791. Na de slechting van de Brugschans behield de sluis zijn functie als afwatering voor de Trekvaart. In 1865 werd Kampen per spoor verbonden met Zwolle en verrees ten noorden van de sluis een station. De bouw hiervan kreeg goedkeuring van de toenmalige dijkgraaf. Wel stelde deze als voorwaarde dat de doorvaart niet belemmerd zou worden.

In 1912 is het huidige station tot stand gekomen. Waarschijnlijk is de sluis aan de bovenzijde toen voorzien van extra muurwerk. Op een foto van vóór 1939 is de sluis nog zichtbaar onder het perron van station Kampen. In dit stadium was het object een schutsluis. De sluis was toen nog in gebruik. In of kort na 1949 is de sluis dichtgezet en omgevormd naar een duiker.

De overkapping van het perron, die over de sluis is geplaatst, werd gefundeerd met betonnen poeren. Deze overkapping werd tijdens de Tweede Wereldoorlog zo beschadigd dat in 1949 besloten is om de gehele kap te slopen. Dit had waarschijnlijk ook te maken met de verbreding van de Zwolseweg in datzelfde jaar.

Aangetroffen is het restant van een sluisolk, maar doordat de kopse einden niet zijn aangetroffen, zijn de locaties van zowel de binnen- als de buitendeuren niet aangetroffen. Een vergelijkbare sluis is de Rademakerszijl in Stadshagen bij Zwolle. Het muurwerk van de sluisolk is fors, ongeveer 1.40 meter breed. Bovendien is de zuidelijke muur voorzien van een forse poer. De zware uitvoering voorkwam beweging op de muren, anders zouden de deuren niet meer passen. De tamelijk smalle doorvaart was alleen geschikt voor kleine vissersboten. Het muurwerk bestaat uit twee delen. Onderin is

17de-eeuw muurwerk aanwezig, dat in relatie tot de Brugschans kan worden gebracht. In 1912 is het muurwerk verhoogd, waarbij de oostelijke muur van vóór die tijd eenmalig hersteld is. De betonnen elementen dateren uit 1912. Het sluisrestant heeft geen directe gebouwde relatie met het station, dat een rijksmonument is. Het restant heeft zodoende geen beschermde status. Wel blijven de 17de-eeuwse delen van de sluis behouden onder het nieuwe spoorplein.

Overzicht van de geraadpleegde rapporten

Huizer, J., *Plangebied Reevedorp (gemeente Kampen). Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*, ADC ArcheoProjecten 17 juli 2017.

Huizer, J., *Rieteilandjes Drontermeer (gemeentes Dronten en Kampen). Archeologisch advies*, ADC ArcheoProjecten september 2017.

Klomp, M., *Een archeologisch proefsleufonderzoek aan de Chalmotweg 3, Zwolle 2018*, in voorbereiding.

Paul, H.M. en E.M. ten Broeke, *Archeologisch bureauonderzoek en verkennend booronderzoek. Ooievaarstraat 14 te Kampen*, Econsultancy 2017.

Porreij-Lyklema, T.E., *Plangebied Greenterweg 23-25 te Kampen. Archeologisch vooronderzoek: inventariserend veldonderzoek (karterend booronderzoek)*, RAAP 14 maart 2017.

Raczynski-Henk, Y en J. Holl, *De Chalmotweg, Kamperveen, gemeente Kampen. Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*, ADC ArcheoProjecten, rapport 4457.

Tuinstra, J.W.D., *Plangebied station Kampen, archeologische inspectie aangetroffen muurwerk*, RAAP 14 juni 2017.